
Visszaemlékezések...

(Remény szerinti sorozatunk az olvasók beküldött írásait tartalmazza -lehetőleg szó szerinti változatban, hogy a hitelességet ne érje csorba. Ezúttal lássuk az elsőt.)

Alulírott, ígéretemhez híven leírom mindazt, amit édesapámtól hallottam és mindazt, ami kitűnik egykori levelekből, iratokból. Írásos feljegyzés *Bogdán Jakabról* és nejről *Kopacz Rozáliáról* van, ükapámról, ükanyámról. A 17. sz. második felében jöttek Erdélybe. Talán Gyergyóból származtak. (Hogy pontosan mikor költöztek Szentgyörgyre, nem tudom.) Bogdán Jakab kereskedő volt és meggazdagodott, örményekhez illően. Hiszen ez jellemző volt reájuk. Nagy vagyont szerzett. Ez a vagyon osztódott két fia, *Bogdán András* és *Bogdán István* között. Bogdán András volt a dédnagyapám, birtokos és a Háromszéki Takarékpénztár vezérigazgatója. Feleségül vette *Kain Máriát*, *Kain Károly* egykori chirurgus leányát. Kain Károly chirurgus az 1850-es években alakult Ferencz József kórház igazgatója is volt. Ennek az intézménynek ünnepélyes évfordulóját nemrég tartották itt, Szentgyörgyön. A vakolat alól előkerült a régi felirat is, ezt meghagyták és emléktáblát is elhelyeztek a falon.

Bogdán András dédapám nem töltötte idejét haszontalanul, mert 20 évvel fiatalabb nejeinek hat gyermeket fabrikált. Ezek: Blanka nagyanyám, Mariska, Andor, Artúr, István és Emil. Ezekről röviden: Blanka nagyanyámat feleségül vette Rajcs Zoltán. A házasságukból született két gyermek, András, édesapám és húga Mária /ez utóbbi Cserey Zoltán szentgyörgyi muzeológus nagyanyja./ Rajcs Zoltán nagyapám nyugtalan, vállalkozó szellemű ember volt. 1902-ben kiment az Egyesült Államokba, azzal a szándékkal, hogy ott karriert csinál és kiviszi otthon maradt családját. Ebből nem lett semmi. Újranősült és születtek a Rajcs gyermekek. Az itthon maradt gyermekeit, édesapámat és húgát ezek után örökre fogadta Bogdán Emil, (anyai nagybátyja).

Elnézést kérek ezúttal a fenti hibáért, hogy Bogdán András dédapámnak hat gyermeke volt. Tévedtem, mert Bogdán Emilt elfelejtettem említeni. Tehát ez a Bogdán Emil, apám anyai nagybátyja örökbe fogadta és így lett apám Bogdán Rajcs András, én pedig Bogdán Rajcs Zsolt. Ezzel a névvel életem során olyan gondjaim voltak, hogy magyaráznom kellett, tulajdonképpen ki és miféle ember vagyok én. Ami nagyon mulatságos, hogy itteni románok körül többen, pl. a "híres" vagy "hírhedt" történész nagyokat köszön nekem. Életemben szót nem váltottam vele. De feltételezi rólam, hogy buzgó híve vagyok. Mert szerinte, ha valaki Bogdán, az román. Tehát kommentár ehhez nem szükséges. Elkalandoztam, bocsánat!

Visszatérve Bogdán András dédapámra, még annyit, hogy 1861-ben építette a családi temetőkápolnát. Ott nyugszanak őseink, édes szüleim is. Mellettük az én helyem is. A kápolnán márvány emléktáblán az alábbi felirat: "Isten dicsőségére és a lelkek vigasztalására ajánlja a Bogdán család".

Bogdán András gyermekeit fennebb említettem. Róluk most röviden: *dr. Bogdán Andor* törvényszéki bíró volt. 1920 után nem tette le a hűségesküt. Így állástalan maradt és szüleimmel lakott. Mivelhogy szépen zongorázott, a néma filmek korában csekély tiszteletdíjért moziban játszott, amíg ki nem rúgták. A barátai egyszer leitatták, és egy Strausz-keringő helyett a Rákóczi-indulót játszott. Ez csak egy humoros epizód. *Bogdán István* zeneszerző volt, nem nagyon híres, de azért említésre méltó, hogy a Millenniumi kiállításon a általa komponált "Tulipándal" nyerte az első díjat. A kotta elveszett, mint sok minden a menekülés alatt. A szövegét és melódiáját tudom ("Van egy szép ország a Kárpátok alján, van benne sok virág, van sok tulipán. Ha ránéz a magyar, szíve feldobog. Oh, szép tulipánok virágzatok! ") Fülbemászó, édeskés melódia, ami tetszett az akkori ízlésnek.

Bogdán Artúr követte édesapját a Háromszéki Takarékpénztárban. Ott volt a bank elnöke. Kimaradt a sorolásból *Bogdán Mariska, Szegedi Árpádné*, aki Budapesten élt, *Bogdán Emilt* említettem, aki örökbe fogadta édesapámat. Kőröspataki birtokos volt és szeszgyáros.

Ami az utódokat illeti, nem dicsekedhetik a család, pedig manapság ez lenne mindennél fontosabb.

Bogdán István zeneszerzőnek egy fia született, aki eltűnt a világháborúban. Maradtam egyedül a két fiammal. Bátyám, *András* 1989-ben Nyíregyházán elhunyt. Két fia és öt unokája maradt utána. Legalább ott szaporodjanak, ha sajnos, itt nálam nehezen megy. Zsolt fiának, aki immár 10 éve házas, gyermeke nem született, *István*, a kisebbik nemrég nősült. Nála hamarébb várok unokát: - Ennyi a lényegesebb dolgok közül.

Vannak humoros epizódok, illetve voltak az én életemben, amikor 1953-ban Csikszépvízre neveztek ki körzeti orvosnak. Lehet, hogy az efféle történetek szórakoztatóak. Ezért csak röviden, néhányat.

Volt egy "eredeti" örmény pap, *Bodurián Magardics* (lehet, hogy a keresztnév nem pontos). Bejárta a fél országot. Sokan ismerték. Felkereste itt, Szentgyöngyön az örmény családokat. Amikor hallott csikszépvízi kinevezésemről, minden jóval biztatott. "Jöjjön csak hozzánk, nagyon örvendünk, hogy lesz egy örmény orvosunk!" Atya, mondtam neki, hogy mondhat ilyent? Nézzen reám, látott valaha szőke és kékszemű örményt? "Maga egészen bolond, lesz ott minden, sok pénz és még feleség is!" Hát életem talán legszebb néhány évét ott töltöttem a nyíltszívű, csúfszájú, kedves örmények között.

Az örménykatolikus templomba jártam, ahol *Bodurián* Atya röviden prédikált május 1-én a békéről. (Ugyanis így szólt hozzá a falu kommunista titkára: "A békéről prédikáljon, ne másról! Megértette?") Megértette valóban, mert a következőket mondotta, hibás magyarsággal. (Ugyanis hibásan beszélt a nyelvet, mert Párizsban élt, ott végezte a szemináriumot és onnét hozták számára idegen földre a hívei.) Tehát: "Kedves hívek! Mondotta nekem, ismertek Ti, ki a kommunista titkár, hogy én nektek ma prédikálni a béke. Hát Krisztus Urunk, amikor harmadnapon feltámadott, nem mondotta azt, hogy alászolgája, vagy azt, hogy jó napot. Azt mondotta: Béke veletek. Én is ezt mondom most nektek. Ámen." Ezzel véget ért a prédikáció. Nagyon népszerű ember volt, mert a nagyheti gyónás előtt hosszú sorokban álltak az emberek. Hamar végzett és feloldozott. A másik gyóntatószék előtt alig volt néhány ájtatos vénasszony, ahol *Fejér Gerő*, nyugalmazott pápai prelátus gyóntatott. Ötvenéves papi jubileumára megjelent Bukarestből egy örmény főpap, aki magyarul nem tudott, a románon kívül ellenben több idegen nyelven beszélt. Nagy esemény volt Szépvízen. Az ünnepi szentmisét bankett követte. Az örmény konyha világhírű, sok mindent készítettek az örmény feleségek.

A pap nagy gurman volt, kíváncsi a receptekre.

Dajbukát Sári, Isten nyugtassa, kedves asszony volt, de egy kerék talán hiányzott nála, próbálkozott azzal, hogy magyarázzon. Románul majdnem semmit se tudott. (Ott lehetett anélkül is jól élni.) Következett a főpap kérdése: "Sprechen Sie deutsch? Ein wenig!"... de ennyi maradt. Aztán, "Parlez-vous francais? - Un peu"... de ez sem volt elég. Aztán végül is olaszul próbálkozott az atya: "Parlato italiano?" Amire spontán jött *Sári* szájából, hogy "Impotento dettó"! Nagy derűtség követte ezt is.

Még lehetne folytatni. Még annyit, hogy amikor "felszabadultunk" 1944-ben, az első szovjet csapattal *Bodurián* atya jött. Talált az alakulatban örmény tisztet és azokkal karöltve vonult be a faluba. Így megmentette a falut a zaklatásoktól!

Sok humoros dolog történt még.

Amikor szavazás útján a Saar-vidék visszakerült Németországhoz, ő eljött hozzám a nagy hírrel, hogy "Hallotta? Szárhegy visszakerült Németországhoz!" Irigyeltük a szárhegyieket!

Legényember voltam, kis túlzással szinte minden nap más családnál ebédeltem. Feleséget is

akartak szerezni, de nekem akkor jobban tetszett egy tanítónő. De abból se lett házasság. Istennek hála, egy német orvos-barátom jóvoltából kis magán-laboratóriumom van. Nem kell kiülnöm a nyugdíjasok padjára a parkba. Lefoglalom magam. Valami picula is került, hiszen újból felfedeztem a spanyolviaszt!

Ennyire tellett most tőlem.

Kézcsókjaimat küldöm és üdvözlöm a szép örmény nőket

dr. Bogdán Rajcs Zsolt

Gyere közénk ...

Néhány évvel ezelőtt, egy baráti társaságban - már nem emlékszem hol, kinek a szájából - pattant felém ez a biztató.

Az irodalomról cseverésztünk, de egyszercsak valaki feltette a közhelyként ismert kérdést:

- Ki mondhatja itt a Kápat medencében magáról, hogy "tisztá magyar"?

Nagyot neveltünk, de a kérdező kötötte azt a bizonyos ebet a karóhoz, és szép sorjában mindnyájunknak el kellett mondania a származása történetét.

Amikor rám került a sor, az apai ágon kezdtem: öregapám csíkmenasági székely volt, felesége - akit az utódok ma is Nana-ként emlegetnek - egy csíkszeredai örmény posztókereskedőnek a leánya. Az anyai nagyapán Schubert, - tehát német volt - s családi legenda szerint Mária Terézia uralkodása idején került a Hernád völgyébe molnárként, majd később Tokaj-Hegyaljára. Egyszer, borszállítás közben - Lengyelországból hazafelé jövet - szekérrre rakott egy tót leánykát, az én tündér nagymamámat. Egy szem lányukat apám vette feleségül, aki - ahogy már említettem - az erdélyi székely, örmény ivadéka volt: *Dávid József*.

Ezután ült mellém a "hívogató":

- Kukkancs be hozzánk - mondta. - Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület társasága minden hónap harmadik csütörtökén du. ötkor tartja összejeövetelét.

- Gyere, ismerkedj a testvéreiddel...

Bekukkantottam.

Bár tagja vagyok a MÚOSZ-nak, a Kossuth- és még egy sor más baráti társaságnak, de őszintén mondom, hogy olyan szívmeleg fogadtatásra nem számítottam, mint a klubban.

Elsőként dr. Issekutz Sarolta - a szervezet elnöke és a klub háziasszonya - olyan közvetlen kedvességgel üdvözölt, mint édes testvérét és az első szava az volt: hallom, hogy te írogató ember vagy. Nekünk van egy havonta megjelenő szerény kis füzetünk és szívesen közölnék benne rövidebb írásaidat.

Hát mit mondjak... aki ötven éve firkász s bár számtalan alkotása - köztük 3 regénye is - megjelent, de ha száz évig élne is, a legfőbb vágya, hogy mondandóját nyomtatásban is lássa. De nem ez a legérdekesebb ölelés, fogadtatás, hanem ami - a további ismerkedések után - a tagok, testvéreim, barátaim szeretetéből áradt.

Olyannyira, hogy a múlt évben, az Önkormányzati Kisebbségek választásán a XI. kerületben képviselőségre is érdemesítettek.

(Erre büszkébb vagyok, mint arra, hogy a Babics Magyar-Amerikai Kiadó "Ki Kicsoda" c. lexikonába is bekerültem.)

Node a klub esték nívója: neves tudósok, művészek előadásai, vagy a legutóbb, Madách: "Az ember tragédiája" c. csodálatos rajzfilm vetítése. És mindezen túl, a kötetlen társalgás - Sára asszony kitűnő szervezése folytán - annyira befejezetlen, szinte nap mint nap ismétlődik... Hogy csak hármat említsek a sok közül: két hete együtt vacsoráztam dr. Szarka